

УДК 598.2.063.5:811.161.2'373.22:598.276.2

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ПРИКЛАДКОВИХ ІМЕННИКІВ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ НОМЕНКЛАТУРИ ПТАХІВ СВІТУ (НА ПРИКЛАДІ РОДИНИ КОЛІБРІЄВИХ (TROCHILIDAE))

Г. В. Фесенко

Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України

E-mail: h.fesenko@gmail.com

Ключові слова: *прикладкова форма іменника, українська номенклатура птахів, назви родів колібрі, орнітофауна світу.*

Perspectives of using compound nouns to form a national nomenclature of the birds of the world (by the example of family Hummingbirds (Trochilidae)). - H. V. Fesenko. Schmalhausen Institute of Zoology of NAS of Ukraine.

The work throws light upon progressive use of compound nouns in forming the Ukrainian names of bird genera and species of native fauna, as well as to some degree for the national nomenclature of the world birds. It outlines how compound nouns and other similar lexical forms are used in a function of bird names of Europe and Northern Asia in several Slavonic languages and in two world-wide international languages (English and German).

The paper shows that the same form and function of compound nouns are used for the names of the birds in four Slavonic languages (Bulgarian, Belarusian, Russian and Ukrainian) of six analyzed. Based on the publication «Handbook of the Birds of the World», Ukrainian names for 102 hummingbird genera are proposed. Most of them include compound nouns. Appositions of the names are borrowed from several foreign languages, nouns of Ukrainian general vocabulary and neologisms are also used.

Key words: *compound noun, Ukrainian nomenclature of birds, names of genera of hummingbirds, avifauna of the world.*

Перспективы использования двухкомпонентных существительных в формировании национальной номенклатуры птиц мира (на примере семейства Колибриевых (Trochilidae)). — Г. В. Фээнко. Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена НАН Украины.

Рассмотрена последовательность применения двухкомпонентных существительных в создании украинских названий родов и видов птиц отечественной фауны, а также в некоторой степени при формировании национальной номенклатуры мира. Очерчено, насколько широко эти существительные и лексические формы, схожие с ними графически, используются как названия птиц Европы и Северной Азии в нескольких славянских языках и двух языках межгосударственного общения (английском и немецком). Показано, что в одних и тех же форме и функции двухкомпонентные существительные используют для обозначения птиц в четырёх славянских языках (белорусском, болгарском, русском и украинском) из шести проанализированных. На основе данных издания «Handbook of the Birds of the World» предложены украинские названия 102 родов колибри, из которых для большей части использованы двухкомпонентные существительные. С этой целью заимствована лексика из нескольких языков, использованы слова общей украинской лексики и неологизмы.

Ключевые слова: двухкомпонентное существительное, украинская номенклатура птиц, названия родов колибри, орнитофауна мира.

Формування системи національних назв природничих об'єктів світу, можливо, дехто вважає не надто нагальною потребою. Проте склад вітчизняної фауни, наприклад завдяки зальотам нових видів птахів, поступово зростає, і для представлення даних про них у наукових публікаціях існує необхідність в українських назвах цих видів. Питання використання національних означень для птахів Палеарктики значною мірою вирішує словник О. П. Маркевича та К. І. Татарка (1983), але в ньому наведено далеко не усі види птахів згаданого величезного природного регіону, до якого належить і територія нашої країни й звідки переважно залітають до нас нові види. Крім того, дається взнаки виокремлення в сучасних класифікаційних системах нових видів з низки материнських видів тієї таки Палеарктики. Деякі з таких видів трапляються й у нас. У вказаному словнику назви цих видів зі зрозумілих причин не представлено.

Ще більше питань стосовно створення системи національних назв, зокрема птахів, виникає під час викладання зоогеографії. Перелік екзотичних видів, які автори оновлених посібників наразі подають як показові для різних зоогеографічних областей чи підобластей, дуже широкий, і для абсолютної більшості з них українські назви не були раніше обрані. У природничих музеях у процесі створення наочних експозицій виникає така сама проблема. Докладно розроблена національна природнича номенклатура також необхідна для укладання міжнародних природоохоронних документів, ведення бібліотечної справи, створення тематичних словників.

У новітніх природничих класифікаціях фауни і флори центром, навколо якого формується система решти таксономічних рангів, є рід (Dubois, 1988). На основі назв родів укладають означення певних видів, а назви типових родів слугують для утворення назв відповідних вищих таксонів (Загороднюк, 2001; Фесенко, 2007). За

прийнятим порядком, правила якого містить «Міжнародний кодекс зоологічної номенклатури» (2003), назви родів у латинській номенклатурній системі можуть бути представлені лише однослівними іменниками однини. З дотриманням норми обрання назв родів у формі однини в українській номенклатурі птахів вітчизняної фауни окрім однослівних іменників усталилися й інші форми родових назв, а саме двослівні назви, до складу яких входять прикметник та іменник, а також двокомпонентні іменникові назви, утворені зі слова-основи і прикладки, що пишуть через дефіс (Фесенко 2007). Прикладкові назви, на нашу думку, можуть бути достатньо широко використані для формування української номенклатури птахів світу, що буде продемонстровано нижче. Об'єктом показу перспектив уживання таких назв обрано склад родів у межах родини Колібрієвих (*Trochilidae*), птахи якої є чи найекзотичнішими у світі як за зовнішніми ознаками, так і способом життя.

Обираючи той чи інший спосіб для укладання майбутньої національної номенклатури птахів світу, маємо спочатку проаналізувати досвід вітчизняних орнітологів у застосуванні пропонованого способу та принаймні побіжно з'ясувати, якою мірою ним послуговуються зарубіжні колеги.

Уперше на той час найповніший видовий склад та перелік родів птахів вітчизняної фауни був наведений у камеральному визначнику М. А. Воїнственського та О. Б. Кістяківського (1952, 1962). Таксони усіх рангів у ньому позначено українськими назвами, для невеликої частини видів і родів автори навели синоніми. Саме в цьому визначнику назви двох родів є прикладковими: «кулик-сорока» і «сичик-горобець». Вони становлять вкрай незначну частку серед назв 172 родів, згаданих у визначнику, проте відтоді розпочалося використання прикладкових іменників як однієї з форм українських родових назв. Визначник також містить прикладкові назви, якими позначено 21 вид, їхня частка поміж загального складу в 358 видів є дещо більшою порівняно з прикладковими назвами родів. Приклади таких видових назв трапляються і в раніших працях, укладених М. Шарлеманем (1927, 1938).

Використання вказаної форми назв стосовно видів та родів бачимо і в пізнішому польовому визначнику «Птахи України» (Марисова, Талпош, 1984). Склад прикладкових назв видів у ньому ідентичний тому, що представлений у праці М. А. Воїнственського та О. Б. Кістяківського (1952, 1962), а назви родів поповнилися ще однією двокомпонентною назвою – «орел-карлик». У цілому загальний склад видів і родів у польовому визначнику дещо збільшився порівняно з попереднім.

Новітній опублікований перелік таксонів національної орнітофауни включає українські назви 424 видів та 205 родів (Фесенко, Бокотей, 2007). Склад прикладкових назв видів у ньому зменшився до 17, якщо порівнювати з двома попередніми визначниками. У певних випадках пріоритет було надано біномінальним назвам, утвореним іменником і прикметником, запропонованим ще М. Шарлеманем (1927). А от кількість прикладкових назв родів у цьому переліку подвоїлася: до перелічених вище додалися назви «кулик-довгоніг», «соловейко-горихвіст» і «дрізд-короткодзьоб». Кожен з шести родів, позначених назвами у прикладковій формі, представлений у вітчизняній фауні одним видом. У чотирьох випадках назви родів і видів збігаються, ці види є гніздовими в Україні, що зумовило широке використання їхніх назв в україномовних джерелах. Власне, на прикладі названих видань простежується тенденція до розширення вживання прикладкових іменників для означення родів.

Подаючи навіть короткий опис стану національної номенклатури птахів, не можна обминути зоологічний словник О. П. Маркевича та К. І. Татарка (1983), що

включає понад 1400 таксонів з класифікації птахів світу, які означено ще більшою кількістю українських назв. Стосовно вітчизняної фауни у цій праці використано п'ять прикладкових родових назв, з яких тільки дві можна вважати усталеними: рід Кулик-сорока (*Haematopus*) та рід Сичик-горобець (*Glaucidium*), бо їх було прийнято іншими авторами у попередніх і наступних працях (Воїнственський, Кістяківський, 1952, 1962; Фесенко, Бокотей, 2007). Три інші родові назви виявилися нововведеними: «совка-сплюшка», «журавель-красень» і «кулик-лопатник», від яких врешті відмовилися (Фесенко, Бокотей, 2007). Першу з них було відхилено, оскільки ще раніше рід *Otus* позначали окремими назвами: основною – «совка» або синонімом – «сплюшка» (Воїнственський, Кістяківський, 1952, 1962); другу було замінено також через те, що у ранішому виданні рід *Anthropoides* позначено як «степовий журавель» (Кістяківський, 1957); третю назву замінено простим іменником – рід Лопатень (*Eurynorhynchus*), його без змін запозичено з російської від назви виду лопатень (*Eurynorhynchus pygmeus*) (Бёме, Флинт, 1994), який отримав її в місцях свого поширення в Росії. Про норму повторення суто іменникових назв видів у назвах відповідних родів йшлося у ранішій публікації (Фесенко, 2007).

Словник О. П. Маркевича та К. І. Татарка (1983) вперше подає шість інших прикладкових назв родів, види яких не представлені у вітчизняній фауні, а саме: «гуска-білошийка», «гуска-сухоніс», «птах-пічник», «птах-ліра», «соловей-білошийка» і «соловей-свистун». Підкреслимо, що усі родові назви у формі двокомпонентного іменника у словнику графічно відображено виключно з використанням дефіса.

Дещо інша ситуація у цьому спеціалізованому виданні з іменуванням видів: одні прикладкові видові назви подано з використанням дефіса, інші – без нього. Таких назв у словнику 66, з яких 48 стосуються видів вітчизняної фауни, а іншими позначено чужоземні види. Із загальної кількості лише у 16 назвах вжито дефіс. Частина назв, що написані без дефіса, цілком відповідають правилу, згідно з яким: якщо означуване слово-основа за синтаксисом є родовим поняттям, його не сполучають дефісом з прикладкою, що є видовим поняттям, підпорядкованим родовому (Український правопис, 1961). Власне, йдеться про те, що між двома частинами назви немає рівності, значення слова-основи є ширшим, ніж слова-прикладки. До таких назв у словнику належать: «гуска гуменник», «сокіл сапсан», «сокіл кречет», «орел могильник», «орел беркут», «в'юрок зяблик» тощо. У кожній з них перший іменник є назвою певного роду у класифікації птахів, а другий – власною назвою конкретного виду вітчизняної орнітофауни.

На практиці орнітологи для означення видів вітчизняної фауни користуються тільки другою частиною з наведених назв видів, бо через їхню достатню індивідуалізацію немає потреби у наведенні родового елемента (Воїнственський, Кістяківський, 1952, 1962; Фесенко, Бокотей, 2007). Те саме засвідчують й автори словника, подаючи як синоніми перелічених назв лише їхню прикладкову частину. Вказаний ряд назв можна доповнити й такими, як «качка свищ», «дрізд чикотень», синоніми до них у словнику не наведено.

Особливістю вказаних назв є те, що прикладку можна використовувати у номенклатурі без основи, а за певних умов прикладка і сама може бути у функції родового слова-основи, хоча класифікаційно для означення роду її не застосовують. Так, з виду гуменник (*Anser fabalis*) виокремлюють вид *Anser brachyrhynchus*, якого позначено назвою «гуменник короткодзьобий» (Grishchenko, 2004); у ній іменник виступає як родовий елемент.

Ще дві назви зі словника О. П. Маркевича та К. І. Татарка (1983) за написанням такі самі, як попередні – це «дрізд омелюх» та «вівсянка ремез». Подаючи їх без дефіса, автори видання зважали лише на тогочасні правила правопису, але не врахували того, що у класифікаційній системі, відомій їм, кожна з наведених прикладок має як родовий ранг – рід Омелюх (*Bombycilla*) та рід Ремез (*Remiz*), так і позначає певний вид у вітчизняній фауні – омелюх (*Bombycilla garrulus*) та ремез (*Remiz pendulinus*). Застосування дефіса, по-перше, запобігає подвійному сприйняттю – дрізд [та] омелюх, вівсянка [та] ремез, по-друге, дає змогу чітко пов'язати назви з двома видами – дрізд-омелюх (*Turdus viscivorus*), вівсянка-ремез (*Emberiza rustica*). Першу з них саме в такій формі використовували інші дослідники (Воїнственський, Кістяківський, 1952, 1962).

Зазначимо, що автори словника подають інші подібні назви саме з дефісом: «сичик-горобець» і «кулик-сорока». У зоологічній класифікації означувані слова в цих назвах не використовують для іменування родів, проте їх можна було б використати у цій функції. Натомість лексеми «горобець» і «сорока» присвоєно певним родам. Можна запропонувати таке розгорнуте тлумачення цих двох прикладкових назв: сичик, який за розмірами подібний до горобця, і кулик, який за забарвленням подібний до сороки. Пояснення змісту двох інших назв, згаданих вище, аналогічне: дрізд, який споживає ягоди омели, подібно до омелюха, і вівсянка, яка за своїм забарвленням подібна до ремеза. Власне, додатково встановленим правилом правопису передбачено: якщо іменник у функції означуваного слова та іменник у функції прикладки становлять певний термін, то між ними слід обов'язково ставити дефіс (Український правопис, 2012). Назви видів птахів і є такими термінами.

До цього можна додати, що у словнику О. П. Маркевича та К. І. Татарка (1983) як прикладку вжито і слова із загальної лексики. Так, з лексемою «крихітка» бачимо чотири назви: «вівсянка крихітка», «погонич крихітка», «курочка крихітка», «конюга крихітка»; слова загальної лексики використано й у назвах «орел карлик», «лебідь шипун», «лебідь кликун» тощо. За щойно згаданим правилом новітнього варіанта правопису усі ці назви треба писати через дефіс. Саме таке написання частини з цих назв, що стосуються птахів вітчизняної фауни, бачимо у раніших працях (Воїнственський, Кістяківський, 1952, 1962).

Мабуть, багатогранними культурно-історичними обставинами можна пояснити одночасне використання прикладкових назв у мовах сусідніх країн, причому на ґрунті історії XVII–XX ст. найперше може виникнути думка про пару українська – російська мови. Проте це стосується лише частини території нашої країни. Чи не такий самий взаємовплив, можливо, відбувався у парі українська – польська мови. Тож як взагалі представлено прикладкові назви, зокрема птахів, у слов'янських мовах наших сусідів та принаймні у найбільше вживаних у наукових першоджерелах неслов'янських мовах?

Що стосується природничого називництва Польщі, де налічують стільки само видів птахів, як і у нашій країні, то в одному з найповніших зведень представлено назви рядів, родин і видів (Tomiałojć, Stawarczyk, 2003 a, 2003 b). Жодну з назв видів у цьому зведенні не укладено у вигляді прикладкового іменника, подано лише назви у формі однослівного іменника або двослівні – поєднання іменника і прикметника. Серед польських назв видів птахів світу, яких 9350 (Mielczarek, Cichocki, 1999), прикладкових іменників також немає. Те саме бачимо й у словацькому називництві птахів світу, що включає приблизно 13000 назв видів та 968 назв для 2320 родів (Kovalík a i, 2010). У словацькій системі назв кілька споріднених родів можуть бути означені однією і тією самою назвою, а назви видів – лише біномінальні.

Назви птахів, що графічно подібні до українських прикладкових, бачимо в неслов'янських мовах, наприклад англійській та німецькій. З метою хоча б приблизного кількісного зіставлення з переліком назв птахів вітчизняної фауни звернемося до складу назв птахів Європи в одному з польових визначників (Mullarney et al, 2001). Назви родів у ньому не представлено. Із 722 назв видів лише у восьми іменникова частина містить дефіс, проте такі іменники аж ніяк не відповідають українським прикладковим назвам ні за положенням означуваного слова і додатку до нього, ні за прийнятною формою перекладу. Такі назви, як «bee-eater» та «thick-knee» можна перекласти у формі однослівного двокореневого іменника – «бджолоїдка» і «товстоколінець» (дослівно – товсте коліно). У інших випадках фігурують англійські назви птахів, які є означуваними словами, але стоять вони у постпозиції, тобто там, де в українських назвах стоїть прикладка. Форма перекладу цих назв може бути будь-якою, але не у вигляді двох іменників: «button-quail» – перепелятко (дослівно – перепілка, розміром з кнопку); «swamp-hen» – болотяна курка; «rugby-goose» – гусочка (дослівно – маленька гуска); «sparrow-lark» – горобцевий, або горобцеподібний, жайворонок; «stone-curlew» – кульон, що [зачаюється-маскується так,] наче камінь (мова про лежня (*Burhinus oediconemus*)); «storm-petrel» – птах апостола Петра, який віщує бурю. У цих англійських назвах перший іменник функціонує як прикметник.

Подібну ситуацію з німецькими назвами бачимо також у польовому визначнику птахів Європи (Heinzel et al, 1977). У виданні згадано 634 види і 34 роди птахів. Жодна з наведених німецьких родових назв не є прикладковою, а серед назв видів 12 таких, що подібні тільки графічно до двокомпонентного іменника в українській. У кожній з цих видових назв перша частина виконує функцію прикметника, яким означено наступний за ним іменник: наприклад, «weiss-storch» – білий лелека, «schwarzkopf-ruderente» – чорноголова савка, «weisskopf-ruderente» – білоголова савка; «dünn schnabell-brachvogel» – тонкодзьобий кульон тощо.

Повні аналоги прикладкових українських означень птахів як за формою, так і функцією кожної частини складного іменника знаходимо поміж болгарських назв у визначнику птахів Балканського півострова (Симеонов, Мичев, 1991), в якому описано 416 видів і згадано кільканадцять назв родів, з котрих 13 є індивідуалізованими – кожна закріплена лише за певним родом. Поміж них виділяється двокомпонентна іменникова назва: рід Орли рибари (*Pandion*). У складі назв видів така форма вжита у чотирьох випадках: «орел рибар», «орел змиар», «сокол скитник», «сокол орко». Значення частини іменників у постпозиції є доволі зрозумілим й для україномовного читача: «рибалка», «зміелов». Лексема «скитник» перекладається як «мандрівник». Болгарське «орко», ймовірно, має спільне походження з адигейським «орк», що означає «благородний, шляхетний» (www.circassianworld...), а у іменниковій формі, з урахуванням роду діяльності позначеного цим словом соціального прошарку у середньовічній Адигеї, можна перекласти як «дружинник, витязь, шляхтич». Лише відсутність дефіса відрізняє наведені болгарські назви від подібних українських, усіх їх у прямому перекладі можна було б вжити стосовно тих самих птахів, вони трапляються і у вітчизняній фауні. Однак в українській мові наведені слова-прикладки мали би бути сполучені дефісом з означуваним словом-основою, про що йшлося вище.

Зі зрозумілих причин нам найбільше знайомі переліки птахів Північної Євразії, найповніший з них – у виданні «Список птиц Российской Федерации» (Коблик и др., 2006). У ньому наведено понад 1000 російських назв, якими означено 875 видів птахів. Назви родів видання не містить. З усього тисячного переліку назв видів трохи більше

чотирьох відсотків є прикладковими. У вказаній публікації згадано два види куликів: американський кулик-сорока (*Haematopus palliatus*) і чорний кулик-сорока (*Haematopus bachmani*). Двокомпонентний іменник використано як родовий елемент, що вказує на позначення прикладковою назвою «кулик-сорока» роду *Haematopus*. Принагідно зазначимо, що серед російських прикладкових назв є повні аналоги українських, котрі наведені О. П. Маркевичем та К. І. Татарком (1983), і пишуться вони через дефіс: «лебедь-шипун», «лебедь-кликун», «орёл-карлик», «погоныш-крошка», «конюга-крошка», «овсянка-ремез» тощо.

Видання «Птицы Беларуси на рубеже XXI века» (Никифоров и др., 1997) містить помітно більшу частку білоруських назв у формі прикладкового іменника порівняно з такою в російському переліку. З усіх 305 видів птахів Білорусі приблизно до восьми відсотків застосовано прикладкове означення. Більшість із них повторюють російські назви у перекладі білоруською, але є й інші: «качка-связь», «арол-крикун», «арол-могильник», «сокал-каршачок», «соўка-сплюшка», «чакан-каменка»; вони відрізняються від відповідників, що наведені в згаданому російському джерелі.

Наразі з'ясовано, що принаймні в чотирьох мовах країн-сусідів стосовно птахів Європи і Азії використовують прикладкові назви. У російській мові такі назви дуже широко застосовують для утворення означень родів птахів з родини Колібрієвих (Trochilidae), вони становлять понад сорок відсотків назв 112 родів цієї родини, що представлені в спеціальному словнику (Бёме, Флинт, 1994). В усіх цих назвах означуваним словом є «колибри», і їх використання у тамтешній національній номенклатурі має свої особливості. Загальний масив російських прикладкових родових назв у межах цієї родини можна розділити на три групи.

Першу з них, до якої входить понад половини таких означень, складають назви родів, для утворення яких як прикладку вжито транскрипцію з відповідної латинської назви, причому для двох третин з них наведено синонім – ту саму однослівну транскрипцію, а для третини синонімів не наведено. До другої групи належить третина з усієї кількості вказаних назв родів, у них за прикладку обрано слова загальної російської лексики різного походження. Лише для однієї назви цієї групи, як у першій групі, вказано синонім – ту саму прикладку. Найприкметніше, що в означеннях видів, які належать до родів з цих двох груп, іменником слугує лише прикладка, а не повна назва роду, слово «колибри» в усіх випадках відкинуто. Через це виникли, на нашу думку, назви неоднозначного змісту: наприклад, «королевский бриллиант», «золотистый сапфир», «великолепная кокетка» тощо. З подібних назв без додаткових пояснень не зрозуміло, йдеться про птахів чи про якісь інші об'єкти або персони.

Третя група російських прикладкових назв родів колібрієвих птахів невелика – їх лише сім. Відмінність вжитку цих назв від решти подібних полягає в тім, що їх без скорочення, повністю повторено як родовий елемент у назвах видів. З першого погляду на ці видові означення стає зрозумілим, що йдеться про особливих, своєрідних птахів – колібрі.

Через спосіб існування, риси поведінки, зовнішній вигляд, зокрема барвисте блискуче оперення та найдрібніші розміри серед пернатих, про колібрі в цілому сформувалося уявлення як про птахів з особливими можливостями і властивостями. Таке сприйняття стало підґрунтям для обрання як прикладок у російських назвах тих лексем, що пов'язані з казковими, міфічними персонажами (нимфа, ельф, сільф, ангел), екзотичними плодами (манго), дорогоцінним камінням (сапфир, бриліант), незвичними природними явищами (комета) тощо. Водночас слугують за прикладки і, без

сумніву, неологізми (саблеклюв, ланцетоклюв, шпагоклюв, мечеклюв, саблекрыл), що описують незвичну форму частин тіла колибри і підкреслюють їхні особливі риси. Для укладання української номенклатури обидві вказані групи прикладок, на нашу думку, є прийнятними, щоб відобразити в назвах неординарні характеристики колибри, тоді як меншою мірою це можна сказати про транскрипцію з латини, принаймні для таксонів колибриєвих птахів.

Грунтуючись на викладеному вище, наводимо таблицю з українськими назвами родів родини Колибриєвих (Trochilidae), які пропонуємо для використання в національній номенклатурі птахів світу. Склад родів та їхні латинські назви подано відповідно до англomовного видання «Handbook of the Birds of the World» (1999), що містить 102 роди цієї родини.

Таблиця. Пропоновані українські назви родів птахів родини Колибриєвих (Trochilidae).

Table. Ukrainian names proposed for genera of hummingbirds (Trochilidae).

№	Латинська назва (родина, підродина, рід) Latin name (family, subfamily, genus)	Українська назва роду Ukrainian name of genus	Джерело пропозиції української назви роду* Origination of the proposed Ukrainian name of genus*
1	2	3	4
1	Trochilidae		
2	Phaethornithinae		
3	<i>Anopetia</i>	Бразильський ерміт	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Phaethornis</i> (див. № 6 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Anopetia gounellei</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Phaethornis</i> (see line 6 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Anopetia gounellei</i> (see details in the paper).
4	<i>Eutoxeres</i>	Ерміт-серподзьоб	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Phaethornis</i> (див. № 6 у цій табл.); прикладку – через прикмету птахів усіх видів роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Phaethornis</i> (see line 6 in the table); apposition is based on a typical trait of all the birds in this genus
5	<i>Glaucis</i>	Ерміт-самітник	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Phaethornis</i> (див. № 6 у цій табл.); прикладка – частина перекладу з рос. назви «колибри-отшельник» (Бёме, Флинта, 1994). Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Phaethornis</i> (see line 6 in the table); apposition is a part of Russian name which literally means 'humminbird-hermit' (Boehme, Flint, 1994)
6	<i>Phaethornis</i>	Ерміт	Запозичено з французької – «ermite», за словником Р. Л. Бёме, В. Е. Флинта (1994). Borrowed from French 'ermite', according to dictionary by R.L.Boehme, V.E.Flint (1994).
7	<i>Ramphodon</i>	Прибережний ерміт	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Phaethornis</i> (див. № 6 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Ramphodon naevius</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Phaethornis</i> (see line 6 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Ramphodon naevius</i> (see details in the paper).

Продовження таблиці.

1	2	3	4
8	<i>Threnetes</i>	Чорногорлий ерміт	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Phaethornis</i> (див. № 6 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Threnetes niger</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Phaethornis</i> (see line 6 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Threnetes niger</i> (see details in the paper).
9	Trochilinae		
10	<i>Abeillia</i>	Малахітовий колибри	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Abeillia abeillei</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Phaethornis</i> (see line 6 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Anopetia gounellei</i> (see details in the paper).
11	<i>Adelomyia</i>	Плямистоволий колибри	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Adelomyia melanogenys</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Adelomyia melanogenys</i> (see details in the paper).
12	<i>Aglaeactis</i>	Колібри-золотожар	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладка – неологізм, утворений через особливість оперення птахів усіх видів роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition is a neologism based on a coloration pattern of all the species of this genus
13	<i>Aglaiocercus</i>	Колібри-сильф	Запозичено з російської – «колибри-сильф» (Бёме, Флинт, 1994). Borrowed from Russian - literal translation (Boehme, Flint, 1994)
14	<i>Agyrtria</i>	Агиртрія	Транскрипція лат. назви роду, вжита у цій праці. Transcription of Latin name of genus; used in this work
15	<i>Amazilia</i>	Амазілія	Транскрипція лат. назви роду, вжита у цій праці. Transcription of Latin name of genus; used in this work
16	<i>Androdon</i>	Гачкодзьобий колибри	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Androdon aequatorialis</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Androdon aequatorialis</i> (see details in the paper).
17	<i>Anthocephala</i>	Райдужний колибри	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Anthocephala floriceps</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Anthocephala floriceps</i> (see details in the paper).
18	<i>Anthracothorax</i>	Колібри-манго	Запозичено з російської – «(колибри-)манго» (Бёме, Флинт, 1994). Borrowed from Russian - literal translation (Boehme, Flint, 1994)
19	<i>Archilochus</i>	Рубіновогорлий колибри	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Archilochus colubris</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Archilochus colubris</i> (see details in the paper).

Продовження таблиці.

1	2	3	4
20	<i>Atthis</i>	Колібрі-ельф	Запозичено з російської – «колибри-ельф» (Бёме, Флинт, 1994). Borrowed from Russian - literal translation (Boehme, Flint, 1994)
21	<i>Augastes</i>	Колібрі-капуцин	Запозичено з російської – «колибри- капуцин» (Бёме, Флинт, 1994). Borrowed from Russian - literal translation (Boehme, Flint, 1994)
22	<i>Basilinna</i>	Мексиканський колібрі-сапфір	Введено у цій праці; близькоспоріднений з родом <i>Hylocharis</i> (див. № 58 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Basilinna leucotis</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; closely related to genus <i>Hylocharis</i> (see line 58 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Basilinna leucotis</i> (see details in the paper).
23	<i>Boissonneaua</i>	Колібрі-коронет	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладка – від англійського «coronet», вжитого стосовно усіх видів роду, за словником Р. Л. Бёме, В. Е. Флинта (1994). Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition is from English 'coronet' used for all the species of this genus according to dictionary by R.L.Boehme, V.E.Flint (1994).
24	<i>Calliphlox</i>	Колібрі-аметист	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладка – від видового означення виду <i>Calliphlox amethystina</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition is from Latin species name <i>Calliphlox amethystine</i> (see details in the paper)
25	<i>Calothorax</i>	Колібрі-білозір	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладку – через красиве оперення птахів цього роду: «білозір» означає – «красень» (Словарь..., 1907). Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition indicates beautiful plumage of this genus: 'bilozir' (Ukr.) means 'beautiful'. (Dictionary..., 1907).
26	<i>Calypte</i>	Каліпта	Транскрипція з лат. назви роду, вжита у цій праці. Transcription of Latin name of genus; used in this work
27	<i>Campylopterus</i>	Колібрі-шаблекрил	Запозичено з російської – «(колибри-)шаблекрыл» (Бёме, Флинт, 1994). Borrowed from Russian - literal translation (Boehme, Flint, 1994)
28	<i>Chaetocercus</i>	Колібрі-іскринка	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладку – через яскраве оперення птахів цього роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition indicates bright plumage of this genus.
29	<i>Chalcostigma</i>	Колібрі-тонкодзьоб	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прототип прикладки – переклад з англ. назви «thornbill», за словником Р. Л. Бёме, В. Е. Флинта (1994). Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); an apposition prototype is translation of English 'thornbill' according to dictionary by R.L.Boehme, V.E.Flint (1994).

Продовження таблиці.

1	2	3	4
30	<i>Chalybura</i>	Колібри-білогуз	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладку – через прикмету птахів усіх видів роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition indicates a typical trait of all the birds of this genus.
31	<i>Chlorostilbon</i>	Колібри-смарагд	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладка – переклад з англ. назви «emerald», за словником Р. Л. Бёме, В. Е. Флінта (1994). Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition is translation of English 'emerald' according to dictionary by R.L.Boehme, V.E.Flint (1994).
32	<i>Chrysolampis</i>	Колібри-рубін	Перетворений у прикладкову форму переклад з рос. назви «рубиновий колибри», за словником Р. Л. Бёме, В. Е. Флінта (1994). Translation of Russian name of the species transformed into the apposition, according to dictionary by R.L.Boehme, V.E.Flint (1994).
33	<i>Chrysura</i>	Золотохвостий колібри-сапфір	Введено у цій праці; близькоспоріднений з родом <i>Hylocharis</i> (див. № 58 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Chrysura oenone</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; closely related to genus <i>Hylocharis</i> (see line 58 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Chrysura oenone</i> (see details in the paper).
34	<i>Clytolaema</i>	Вогнехвостий колібри	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Clytolaema rubricauda</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Clytolaema rubricauda</i> (see details in the paper).
35	<i>Coeligena</i>	Колібри-інка	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладка – видове означення у лат. назві виду <i>Coeligena inca</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition is from a species definition in Latin name <i>Coeligena inca</i> (see details in the paper).
36	<i>Colibris</i>	Синьошокий колібри	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); узагальнювальне прикметникове означення, за прикметою птахів усіх видів роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition indicates a typical trait of all the birds of this genus.
37	<i>Cyanophaia</i>	Гіацинтовий колібри	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Cyanophaia bicolor</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Cyanophaia bicolor</i> (see details in the paper).
38	<i>Cynanthus</i>	Цинантус	Транскрипція з лат. назви роду, вжито у цій праці. Transcription of Latin name of genus; used in this work

Продовження таблиці.

1	2	3	4
39	<i>Damophila</i>	Синьочервий колібрі-лісовичок	Введено у цій праці; близькоспоріднений з родом <i>Thalurania</i> (див. № 99 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Damophila julie</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; closely related to genus <i>Thalurania</i> (see line 99 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Damophila julie</i> (see details in the paper).
40	<i>Discosura</i>	Рабудито	Запозичено з іспанської – «rabudito» / Borrowed from Spanish 'rabudito' (Handbook of the Birds..., 1999)
41	<i>Doricha</i>	Колібрі-вилохвіст	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладка – неологізм, утворений через прикмету усіх птахів роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition is a neologism based on a typical trait of all the species of this genus
42	<i>Doryfera</i>	Колібрі-довгодзьоб	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладку – через прикмету птахів усіх видів роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition indicates a typical trait of all the birds of this genus.
43	<i>Elvira</i>	Колібрі-ельвіра	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладка – транскрипція з лат. назви роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition is transcription from Latin name of genus
44	<i>Ensifera</i>	Колібрі-списодзьоб	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладка – неологізм, утворений через форму дзьоба птахів цього роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition is a neologism based on a bill form of all the species of this genus
45	<i>Eriocnemis</i>	Еріон	Запозичено з французької – «erione», за словником Р. Л. Бёме, В. Е. Флинга (1994). Borrowed from French 'erione', according to dictionary of R.L.Boehme, V.E.Flint (1994)
46	<i>Eugenes</i>	Колібрі-герцог	Запозичено з російської – «колибри-герцог» (Бёме, Флинт, 1994). Borrowed from Russian - literal translation (Boehme, Flint,1994)
47	<i>Eulampis</i>	Аметистовогорлий колібрі	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Eulampis jugularis</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Eulampis jugularis</i> (see details in the paper).
48	<i>Eupherusa</i>	Колібрі-жарокрил	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладка – неологізм, утворений через прикмету усіх видів роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition is a neologism based on a typical trait of all the species of this genus

Продовження таблиці.

1	2	3	4
49	<i>Florisuga</i>	Колібрі-якобін	Запозичено з російської – «колибри-якобін» (Бёме, Флинт, 1994). Borrowed from Russian - literal translation (Boehme, Flint, 1994)
50	<i>Goethalsia</i>	Колібрі-жарохвіст	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладка – неологізм, утворений через прикмету птахів усіх видів роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition is a neologism based on a typical trait of all the species of this genus
51	<i>Goldmania</i>	Панамський колібрі	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Goldmania violiceps</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Goldmania violiceps</i> (see details in the paper).
52	<i>Naplophaedia</i>	Колібрі-пухоніг	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладка – неологізм, утворений за прикметою птахів усіх видів роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition is a neologism based on a typical trait of all the species of this genus
53	<i>Heliactin</i>	Рогатий колібрі	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Heliactin bilopha</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Heliactin bilopha</i> (see details in the paper).
54	<i>Heliangelus</i>	Колібрі-німфа	Запозичено з російської – «колибри-нимфа» (Бёме, Флинт, 1994). Borrowed from Russian - literal translation (Boehme, Flint, 1994)
55	<i>Heliodoxa</i>	Колібрі-діамант	Переклад з рос. назви «(колибри-)бриліант» (Бёме, Флинт, 1994). Borrowed from Russian - literal translation (Boehme, Flint, 1994)
56	<i>Heliomaster</i>	Колібрі-ангел	Запозичено з російської – «(колибри-)ангел» (Бёме, Флинт, 1994). Borrowed from Russian - literal translation (Boehme, Flint, 1994)
57	<i>Heliothyx</i>	Колібрі-фея	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладка – переклад з англ. назви «fairy», за словником Р. Л. Бёме, В. Е. Флинта (1994). Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition is translation of English 'fairy' according to dictionary by R.L.Boehme, V.E.Flint (1994).
58	<i>Hylocharis</i>	Колібрі-сапфір	Запозичено з російської – «(колибри-)сапфір» (Бёме, Флинт, 1994). Borrowed from Russian - literal translation (Boehme, Flint, 1994)
59	<i>Hylonympha</i>	Лісовий колібрі-німфа	Введено у цій праці; близькоспоріднений з родом <i>Heliangelus</i> (див. № 54 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Hylonympha macrocerca</i> (див. текст цієї статті). Introduced in this work; closely related to genus <i>Heliangelus</i> (see line 54 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Hylonympha macrocerca</i> (see details in the paper).

Продовження таблиці.

1	2	3	4
60	<i>Klais</i>	Сапфіроволобий колібрі	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Klais guimeti</i> (див. текст цієї статті). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Klais guimeti</i> (see details in the paper).
61	<i>Lafresnaya</i>	Гірський колібрі	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Lafresnaya lafresnayi</i> (див. текст цієї статті). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Lafresnaya lafresnayi</i> (see details in the paper).
62	<i>Lampornis</i>	Колібрі-самоцвіт	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладку – через багатоколірність оперення птахів усіх видів роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition indicates a multicolor plumage pattern of all the species of this genus.
63	<i>Lamprolaima</i>	Багряногорлий колібрі	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Lamprolaima rhami</i> (див. текст цієї статті). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Lamprolaima rhami</i> (see details in the paper).
64	<i>Lepidopyga</i>	Зелений колібрі-лісовичок	Введено у цій праці; близькоспоріднений з родом <i>Thalurania</i> (див. № 99 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Lepidopyga goudoti</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; closely related to genus <i>Thalurania</i> (see line 99 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Lepidopyga goudoti</i> (see details in the paper).
65	<i>Lesbia</i>	Колібрі-довгохвіст	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладку – через прикмету птахів усіх видів роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition indicates a typical trait of all the species of this genus
66	<i>Leucippus</i>	Андійський колібрі	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); узагальнювальне прикметникове означення, за регіоном поширення усіх видів роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is a generalized definition according to distribution region of all the species of the genus
67	<i>Leucochloris</i>	Білогорлий колібрі	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Leucochloris albicollis</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Leucochloris albicollis</i> (see details in the paper).

Продовження таблиці.

1	2	3	4
68	<i>Loddigesia</i>	Колібри-китицехвіст	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладка – неологізм, утворений через прикмету птахів цього роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition is a neologism based on a typical trait of all the species of this genus
69	<i>Lophornis</i>	Колібри-кокетка	Запозичено з російської – «колибри-кокетка» (Бёме, Флинт, 1994). Borrowed from Russian - literal translation (Boehme, Flint, 1994)
70	<i>Mellisuga</i>	Колібри-бджола	Переклад з рос. назви «колибри-пчёлка» (Бёме, Флинт, 1994). Borrowed from Russian - literal translation (Boehme, Flint, 1994)
71	<i>Metallura</i>	Колібри-барвограй	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладка – неологізм, утворений через забарвлення птахів усіх видів роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition is a neologism based on a plumage pattern of all the species of this genus
72	<i>Microchera</i>	Білоголовий колібри	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Microchera albocoronata</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Microchera albocoronata</i> (see details in the paper).
73	<i>Microstilbon</i>	Тонкохвостий колібри	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Microstilbon burmeisteri</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Microstilbon burmeisteri</i> (see details in the paper).
74	<i>Myrmia</i>	Куцохвостий колібри	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Myrmia mecrura</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Myrmia mecrura</i> (see details in the paper).
75	<i>Myrtis</i>	Бірюзовогорлий колібри	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Myrtis fanny</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Myrtis fanny</i> (see details in the paper).
76	<i>Ocreatus</i>	Віхтохвостий колібри-пухоніг	Введено у цій праці; близькоспоріднений з родом <i>Haplophaedia</i> (див. № 52 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Ocreatus underwoodii</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; closely related to genus <i>Haplophaedia</i> (see line 52 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Ocreatus underwoodii</i> (see details in the paper).

Продовження таблиці.

1	2	3	4
77	<i>Opisthoprora</i>	Колібри-шпилькодзьоб	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прототип прикладки – переклад з англ. назви «thornbill», за словником Р. Л. Бёме, В. Е. Флинта (1994). Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); an apposition prototype is translation of English 'thornbill' according to dictionary by R.L.Boehme, V.E.Flint (1994).
78	<i>Oreonympha</i>	Гірський колібри-німфа	Введено у цій праці; близькоспоріднений з родом <i>Heliangelus</i> (див. № 54 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Oreonympha nobilis</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; closely related to genus <i>Heliangelus</i> (see line 54 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Oreonympha nobilis</i> (see details in the paper).
79	<i>Oreotrochilus</i>	Колібри-плямохвіст	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладка – неологізм, утворений через прикмету усіх птахів роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition is a neologism based on a typical trait of all the species of this genus
80	<i>Orthorhyncus</i>	Чубатий колібри	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Orthorhyncus cristatus</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Orthorhyncus cristatus</i> (see details in the paper).
81	<i>Oxyopogon</i>	Строкагочубий колібри	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Oxyopogon guerinii</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Oxyopogon guerinii</i> (see details in the paper).
82	<i>Panterpe</i>	Кордильєрський колібри	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Panterpe insignis</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Panterpe insignis</i> (see details in the paper).
83	<i>Patagona</i>	Велетенський колібри	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Patagona gigas</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Patagona gigas</i> (see details in the paper).
84	<i>Phlogophilus</i>	Коліпінто	Запозичено з іспанської – «colipinto», за «Handbook of the Birds...» (1999). Borrowed from Spanish 'colipinto', according to 'Handbook of the Birds' (1999).
85	<i>Polyerata</i>	Аріан	Запозичено з французької – «ariane», за словником Р. Л. Бёме, В. Е. Флинта (1994). Borrowed from French 'ariane', according to dictionary by R.L.Boehme, V.E.Flint (1994).
86	<i>Polyonymus</i>	Колібри-комета	Запозичено з російської – «колибри-комета» (Бёме, Флинт, 1994). Borrowed from Russian - literal translation (Boehme, Flint, 1994)

Продовження таблиці.

1	2	3	4
87	<i>Polytmus</i>	Колібрі-зеленохвіст	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладку – через прикмету птахів усіх видів роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition indicates a typical trait of all the species of this genus
88	<i>Pterophanes</i>	Блакитнокрилий колібрі	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Pterophanes cyanopterus</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Pterophanes cyanopterus</i> (see details in the paper).
89	<i>Ramphomicron</i>	Колібрі-короткодзьоб	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладку – через прикмету птахів усіх видів роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition indicates a typical trait of all the species of this genus
90	<i>Rhodopis</i>	Оазовий колібрі	Переклад з рос. назви «оазисный колибри» (Бёме, Флинт, 1994). Borrowed from Russian - literal translation (Boehme, Flint, 1994)
91	<i>Sappho</i>	Сафо	Транскрипція з лат. назва роду, вжито у цій праці. Transcription of Latin name of genus; used in this work
92	<i>Saucerottia</i>	Амазілія-берил	Введено у цій праці; основу вжито через близькоспорідненість з родом <i>Amazilia</i> (див. № 15 у цій табл.); прикладка – від видового означення у лат. назві виду <i>Saucerottia beryllina</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; the main word is closely related to genus <i>Amazilia</i> (see line 15 in the table); apposition is from a species definition in Latin name <i>Saucerottia beryllina</i> (see details in the paper).
93	<i>Selasphorus</i>	Колібрі-крихітка	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладку – через найменші розміри птахів цього роду серед усіх видів колібрі. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); the apposition indicates the smallest size of species of this genus among other humming birds.
94	<i>Sephanoides</i>	Вогнеголовий колібрі	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Sephanoides sephanoides</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Sephanoides sephanoides</i> (see details in the paper).
95	<i>Stellula</i>	Каліопа	Введено у цій праці; транскрипція з видового означення у лат. назві виду <i>Stellula calliope</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; it is transcription from a species definition in Latin name <i>Stellula calliope</i> (see details in the paper).
96	<i>Stephanoxis</i>	Сапфірочубий колібрі	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Stephanoxis lalandi</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Stephanoxis lalandi</i> (see details in the paper).

Продовження таблиці.

1	2	3	4
97	<i>Sternoclyta</i>	Аметистовологий колібрі	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Sternoclyta cyanopectus</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Sternoclyta cyanopectus</i> (see details in the paper).
98	<i>Taphrolesbia</i>	Вилохвостий колібрі-тонкодзьоб	Введено у цій праці; близькоспоріднений з родом <i>Chalcostigma</i> (див. № 29 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Taphrolesbia griseiventris</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; closely related to genus <i>Chalcostigma</i> (see line 29 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Taphrolesbia griseiventris</i> (see details in the paper).
99	<i>Thalurania</i>	Колібрі-лісовичок	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладка – персоналізація за біотопом поширення птахів усіх видів роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition indicates a typical habitat of all the species of this genus
100	<i>Thaumastura</i>	Перуанський колібрі	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Thaumastura cora</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Thaumastura cora</i> (see details in the paper).
101	<i>Tilmatura</i>	Строкатохвостий колібрі	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Tilmatura dupontii</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Tilmatura dupontii</i> (see details in the paper).
102	<i>Topaza</i>	Колібрі-топаз	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладка – транслітерація з латин. назви роду зі зміною жіночого роду в латині на чоловічий рід в українській, відповідно до назви мінералу – топаз. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition is transliteration from Latin name of genus, with change of feminine grammatical gender into masculine in correspondence with Ukrainian name of the mineral 'topaz'.
103	<i>Trochilus</i>	Колібрі	О. П. Маркевич, К. І. Тагарко (1983) O.P.Markevych, K.I.Tatarko (1983).
104	<i>Urochroa</i>	Білохвостий колібрі	Введено у цій праці; споріднений з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикметник, як в укр. назві виду <i>Urochroa bougueri</i> (див. цю статтю). Introduced in this work; related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); adjective is the same as in Ukrainian name of species <i>Urochroa bougueri</i> (see details in the paper).

Продовження таблиці.

1	2	3	4
105	<i>Urostickte</i>	Колібри-зіркохвіст	Введено у цій праці; основу вжито через спорідненість з родом <i>Trochilus</i> (див. № 103 у цій табл.); прикладка – неологізм, утворений через забарвлення хвоста птахів цього роду. Introduced in this work; the main word is related to genus <i>Trochilus</i> (see line 103 in the table); apposition is a neologism based on a typical tail coloration of all the species of this genus

Примітка. * Використано такі скорочення: англ. – англійська, лат. – латинська, рос. – російська, укр. – українська; до родів, українська назва яких містить іменник з назви типового роду в межах підродини, вжито визначення «споріднений», тоді як будь-який з решти родів (між собою таксономічно найближчих), в українських назвах яких використано іменник, відмінний від назви типового роду, позначено як «близькоспоріднений»; належність слів до неологізмів встановлено через порівняння з лексикою, що містять видання «Великий тлумачний словник сучасної української мови» (2001) та «Український орфографічний словник» (2002).

Note. * The following abbreviations are used: англ. – English, лат. – Latin, рос. – Russian, укр. – Ukrainian. The term 'related' is used for genera, which Ukrainian name includes a noun from a common genus within a family, while other genera, which are closely related taxonomically but contain in their Ukrainian names a noun distinct from a name of common genus, are marked in the table as 'closely related'. Neologisms are designated by comparison with the vocabulary included in the "Big glossary of modern Ukrainian" (2001) and "Ukrainian Spelling Dictionary" (2002).

З усього переліку родів колібриєвих птахів лише один був раніше означений певною українською назвою – рід Колібри (*Trochilus*) (Маркевич, Татарко, 1983). Ця назва як узагальнювальна для представників родини стала базовою в утворенні назв інших родів. Лише декілька з пропонуєваних назв родів не містять лексеми «колібри». Найвагомішою причиною для таких винятків стало те, що, за вказаним англійським виданням, родину Trochilidae розділено на дві підродини – Trochilinae та Phaethornithinae. Відповідно до правил типіфікації та уніфікації назв вищих таксонів за кінцевою морфемою, викладених у ранішій публікації (Фесенко, 2008), перша з підродин отримала назву «колібрійні», тоді як означення другої підродини мало бути утворене від назви типового роду в її складі, бажано від однослівної іменникової української назви. Для означення типового роду *Phaethornis* зроблено запозичення з французької мови: «ermite» – ерміт, тому відповідний вищий таксон набув похідну назву – підродина Ермітні (Phaethornithinae). Усі назви родів цієї підродини містять лексему «ерміт».

З усього переліку українських назв, наведених у таблиці, 55 назв складаються або тільки з двоконпонентного іменника, власне є прикладковими, або з такого іменника і прикметника. Прикладки обрано із загальної лексики, якою позначено об'єкти, явища, персонажі з видатними властивостями і якостями або особливості зовнішнього вигляду птахів. Кілька назв такого типу є повним запозиченням або перекладом з російської: «колібри-сильф», «колібри-ельф», «колібри-капуцин», «колібри-шаблекрил», «колібри-герцог», «колібри-діамант» тощо. Для означення фізичних рис птахів у низці випадків запропоновано використання неологізмів. До прикладок-неологізмів належать такі: «золотожар», «жарокрил», «жарохвіст», «списодзьоб», «пухоніг», «китицехвіст», «барвограй» тощо.

Наразі не можна пов'язувати будь-яку з українських лексем, вжитих у цій статті як прикладку, лише з певним родом, власне не можна жодну з них індивідуалізувати стосовно лише одного роду або виду. Прикладом такої індивідуалізації у межах групи куликів може бути назва «брижач»: рід Брижач (*Philomachus*) і відповідний вид брижач (*Philomachus pugnax*) (Фесенко, Бокотей, 2007). На етапі пропозиції назв для родів колібрі вимагати індивідуалізації не варто. Усі запропоновані прикладки в родових назвах можна використовувати в тій самій функції для означення будь-яких інших родів, що належать до інших родин птахів. Усі прикладкові назви, що представлені в таблиці, треба писати через дефіс. У майбутньому для означення певних родів або видів колібрі достатнім може стати використання лише прикладок, тобто вони можуть стати індивідуалізованими назвами.

Таблиця містить назви усіх родів цієї родини – як прикладкові, так й інших типів, які характерні для номенклатури вітчизняної орнітофауни (Фесенко, 2007). Зроблено це з метою пропозиції національних назв для усього складу родів колібрі. Велика частина з них (40 назв) стосується родів, в означеннях яких крім іменника використано і прикметник, який водночас є видовим означенням у повній назві певного виду. Цей тип родових назв бачимо у М. А. Воїнственського та О. Б. Кістяківського (1952). Оскільки обрання прикметника в такій назві роду визначається назвою конкретного виду, далі наводимо усі видові назви, що використані для укладання родових означень: ерміт бразильський (*Anopetia gounellei*), ерміт прибережний (*Ramphodon naevius*), ерміт чорногорлий (*Threptes niger*), колібрі аметистоволовий (*Sternoclyta cyanopectus*), колібрі аметистовогорлий (*Eulampis jugularis*), колібрі багряногорлий (*Lamprolaima rhami*), колібрі білоголовий (*Microchera albocoronata*), колібрі білогорлий (*Leucochloris albicollis*), колібрі білохвостий (*Urochroa bougueri*), колібрі бірюзовогорлий (*Myrtis fanny*), колібрі блакитнокрилий (*Pterophanes cyanopterus*), колібрі велетенський (*Patagona gigas*), колібрі вогнеголовий (*Sephanoides sephanoides*), колібрі вогнехвостий (*Clytolaema rubricauda*), колібрі гачкодзьобий (*Androdon aequatorialis*), колібрі гіацинтовий (*Cyanophaia bicolor*), колібрі гірський (*Lafresnaya lafresnayi*), колібрі кордилерський (*Panterpe insignis*), колібрі куцохвостий (*Myrmia mecrura*), колібрі малахітовий (*Abeillia abeillei*), колібрі панамський (*Goldmania violiceps*), колібрі перуанський (*Thaumastura cora*), колібрі плямистоволий (*Adelomyia melanogenys*), колібрі райдужний (*Anthocephala floriceps*), колібрі рогатий (*Heliactin bilopha*), колібрі рубіновогорлий (*Archilochus colubris*), колібрі сапфіроволюбий (*Klais guimeti*), колібрі сапфіровочубий (*Stephanoxis lalandi*), колібрі строкатохвостий (*Tilmatura dupontii*), колібрі строкаточубий (*Oxypogon guerinii*), колібрі тонкохвостий (*Microstilbon burmeisteri*), колібрі чубатий (*Orthorhyncus cristatus*), колібрі-лісовичок зелений (*Lepidopyga goudoti*), колібрі-лісовичок синьочеревий (*Damophila julie*), колібрі-німфа гірський (*Oreonympha nobilis*), колібрі-німфа лісовий (*Hylonympa macrocerca*), колібрі-пухоніг віхтьохвостий (*Ocreatus underwoodii*), колібрі-сапфір золотохвостий (*Chrysuronia oenone*), колібрі-сапфір мексиканський (*Basilinna leucotis*), колібрі-тонкодзьоб вилохвостий (*Taphrolesia griseiventris*). Вибір прикметників у наведених українських назвах ґрунтувався на всіх даних про види колібрі, представлених у виданні «Handbook of the Birds of the World» (1999).

Серед назв родів є дві, до складу яких входить прикметник так званого узагальнювального типу, тобто він не повторюється в жодній з назв видів, а вказує на особливість, властиву усім видам роду. Мова про рід Синьоцокий колібрі (*Colibris*)

та рід Андійський колібрі (*Leucippus*). Цей тип назв трапляється, наприклад, також у визначнику М. А. Воїнственського та О. Б. Кістяківського (1952, 1962).

Тільки у п'яти випадках застосовано транскрипцію з латинських назв родів, і ці українські означення є індивідуалізованими для кожного роду, через що немає потреби вживати їх як прикладки. До того ж одна з транскрипцій є означуванням словом-основною в прикладковому іменуванні окремого роду: рід Амазілія-берил (*Saucerottia*) таксономічно найближчий до роду Амазілія (*Amazilia*), тому назву першого роду завдяки використанню прикладки пов'язано з основним родом у цій парі.

В одному випадку для утворення української назви роду транскрибовано видове означення, а саме з назви виду *Stellula calliope*: рід Каліопа (*Stellula*). Пов'язування національної назви роду з видовим латинським означенням бачимо, наприклад, у російських джерелах (Кузнецов, 1974; Иванов, Штегман, 1978): род Коршуны (*Milvus*) і відповідно вид чёрный коршун (*Milvus korschun*). Наразі вказане латинське видове означення не є валідним, утім такий прийом обрання назви роду, на нашу думку, можна використовувати для укладання вітчизняної зоологічної номенклатури.

У представленій таблиці є українські назви, що запозичені з французької мови: крім вже згаданого «ерміт» вжито також лексеми «еріон» та «аріан». Запозичення з іспанської мови одне – «коліпінто». Наведені назви індивідуалізовано стосовно певних родів.

Склад українських прикладкових назв, запропонованих для означення родів колібрієвих птахів, доволі значний, вони становлять понад половину від загальної кількості родів у межах зазначеної родини. Зумовлено це тим, що екзотичних колібрі багато хто сприймає як особливих птахів, що й виявилось в обранні імен для них з порівняльним значенням, властивим саме прикладковій формі назв. У означенні родів інших родин птахів прикладкові назви, мабуть, використовуватимуть менше, але широкое вживання таких назв для формування національної номенклатури птахів світу є цілком виправданим.

Висловлюю глибоку вдячність Наталії Демиденко за допомогу у підготовці цієї статті.

Література

References

- Бёме Р. Л., Флинт В. Е. Пятиязычный словарь названий животных. Птицы. Латинско-русский-английский-немецкий-французский. – Москва, 1994. – 845 с. [Boehme R.L., Flint V.E. Dictionary of animal names in five languages. Birds. Latin-Russian-English-German-French. – Moscow, 1994. – 845 p.] [in Russian]
- Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с. [Big glossary of modern Ukrainian. – Kyiv; 'Irpin: VTF Perun' Press, 2001. – 1440 p.] [in Ukrainian]
- Воїнственський М. А., Кістяківський О. Б. Визначник птахів УРСР. – 1-е вид. – К., 1952. – 351 с. [Voinstvenskyi M.A., Kistiakivskyi O.B. Identification guide on birds of Ukrainian SSR. – 1st edition. – Kyiv, 1952. – 351 p.] [in Ukrainian]
- Воїнственський М. А., Кістяківський О. Б. Визначник птахів УРСР. – 2-е вид. – К., 1962. – 371 с. [Voinstvenskyi M.A., Kistiakivskyi O.B. Identification guide on birds of Ukrainian SSR. – 2nd edition. – Kyiv, 1952. – 371 p.] [in Ukrainian]

- Загороднюк І. В. Роди звірів східноєвропейської фауни та їх українські назви // Вісник Національного науково-природничого музею НАН України. – 2001. – Вип. 1. – С. 113–132. [Zahorodniuk I.V. Animal genera of East-European fauna and their Ukrainian names // Bulletin of National Scientific-Natural Museum, NAS of Ukraine. – 2001.– Issue 1. – P.113-132] [in Ukrainian]
- Иванов А. И., Штегман Б. К. Краткий определитель птиц. – Изд. 2-е, исправленное и дополненное. – Ленинград, 1978. – 560 с. [Ivanov A.I., Stegmann B.K. Short identification guide on birds. – 2nd edition, revised and updated. – Leningrad, 1978. – 560 p.] [in Russian]
- Кістяківський О. Б. Курині. Голуби. Рябки. Пастушки. Журавлі. Дрофи. Кулики. Мартини. – К. : Вид-во АН УРСР, 1957. – 432. (Фауна України. Птахи; Т. 4). [Kistiakivskiy O.B. Galliformes. Doves and pigeons. Grouses. Rails. Cranes. Bustards. Waders. Gulls. – Kyiv: Publ.house of Academy of Sciences of UkrSSR, 1957. – 432 с. (Fauna of Ukraine. Birds; Volume 4)] [in Ukrainian]
- Коблик Е. А., Редькин Я. А., Архипов В. Ю. Список птиц Российской Федерации. – Москва : Товарищество научных изданий КМК, 2006. – 256 с. [Koblik E.A., Redkin Ya.A., Arkhipov V.Yu. List of birds of Russian Federation. – Moscow: 'Tovarishstvo nauchnykh isdaniy KMK' Press, 2006. – 256 p.] [in Russian]
- Кузнецов Е. А. Определитель позвоночных животных. (В 3-х ч.) Пособие для учителей. Ч. 2. Птицы. – Москва : «Просвещение», 1974. – 286 с. с ил. [Kuznetsov E.A. Identification guide of vertebrates (in 3 parts). Teacher's reference book. Part 2. Birds. – Moscow: 'Prosveshchenie' Press, 1974. – 286 p.] [in Russian]
- Марисова І. В., Талпош В. С. Птахи України. – К.: Вища школа, 1984. – 184 с. [Marisova I.V., Talposh V.S. Birds of Ukraine. – Kyiv: 'Vyshcha Shkola' Press, 1984. – 184 p.] [in Ukrainian]
- Маркевич О. П., Татарко К. І. Російсько-українсько-латинський зоологічний словник: Термінологія і номенклатура. – К.: Наукова думка, 1983. – 410 с. [Markevych O.P., Tatarko K.I. Russian-Ukrainian-Latin Zoological Dictionary. Terminology and nomenclature: Kyiv 'Naukova dumka' Press, 1983. – 410 p.] [in Ukrainian]
- Міжнародний кодекс зоологічної номенклатури. Видання четверте. Ухвалений Міжнародним союзом біологічних наук: Пер. з англ. і фр. – К, 2003. – XLIII+175 с. [The international code of zoological nomenclature. 4th edition. Adopted by International Union of Biological Sciences: Translated from English and French. – Kyiv, 2003. - XLIII+175 p.] [in Ukrainian]
- Никифоров М. Е., Козулин А. В., Гричик В. В., Тишечкин А. К. Птицы Беларуси на рубеже XXI века. – Минск : Изд-во Королев, 1997. – 188 с.: ил. 16 с. [Nikiforov M.E., Kozulin A.V., Grichik V.V., Tischechkin A.K. Birds of Belarus at the border of the 21st century. – Minsk: 'Korolev' Press, 1997. – 188 p.] [in Russian]
- Симеонов С., Мичев Т. Птиците на Балканския полуостров. – София : ДФ Издателство «Петър Берон», 1991. – 250 с. [Simeonov S., Michev T. Birds of the Balkan Peninsula. – Sofia: DF 'Petr Beron' Press, 1991. – 250 p.] [in Bulgarian]
- Словарь української мови / Упорядк. Б. Грінченко. – К., 1907. – Т. 1. – 494 с. [Ukrainian Dictionary/ Compiled by B.Hrinchenko. – Kyiv, 1907. – Volume 1. – 494 p.] [in Ukrainian]
- Український орфографічний словник. – К.: Довіра, 2002. – 1006 с. [Ukrainian Spelling Dictionary. – Kyiv: 'Dovira' Press, 2002. – 1006 p.] [in Ukrainian]
- Український правопис. – 2-е вид., виправлене і доповнене. – К., 1961. – 272 с. [Ukrainian Spelling. – 2nd edition, revised and updated. – Kyiv, 1961. – 272 p.] [in Ukrainian]
- Український правопис. – К.: Наукова думка, 2012. – 288 с. [Ukrainian Spelling. – Kyiv: 'Naukova Dumka' Press, 2012. – 288 p.] [in Ukrainian]

- Фесенко Г. Форми українських назв родового рівня в класифікації птахів фауни України // Вісник Львівського університету. Серія біологічна. – 2007. – Вип. 43. – С. 3–12. [Fesenko H. Ukrainian names of genera in classification of birds of Ukrainian fauna // Bulletin of Lviv University. Biological series. – 2007. – Issue 43. – P. 3-12.] [in Ukrainian]
- Фесенко Г. В. Уніфікація українських наукових назв таксонів надродового рівня у класифікації птахів світу // Наукові записки Державного природознавчого музею. – 2008. – Вип. 24. – С. 207–218. [Fesenko H. Unification of Ukrainian scientific names of taxa of above-gender level in classification of birds of the world // Scientific notes of State Natural Museum. – 2008. – Issue 24. – P.207-218.] [in Ukrainian]
- Фесенко Г. В., Бокотей А. А. Анотований список українських наукових назв птахів фауни України (з характеристикою статусу видів). – 3-є вид. – Київ–Львів, 2007. – 112 с. [Fesenko H.V., Bokotaj A.A. The annotated list of the Ukrainian scientific names of the birds species belonging to the fauna of Ukraine (with characteristics of status of the species). – 3d edition. – Kyiv-Lviv, 2007. – 112 p.] [in Ukrainian]
- Шарлемань М. Словник зоологічної номенклатури. Назви птахів (Проект). – К.: Держ. вид-во України, 1927. – Ч. 1. – 63 с. [Scharlemann M. Dictionary of zoological nomenclature. Names of birds (project). – Kyiv: State Publ.House of Ukraine, 1927. – Part 1. – 63 p.] [in Ukrainian]
- Шарлемань М. В. Птахи УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1938. – 266 с. [Scharlemann M. Birds of the Ukrainian Soviet Socialist Republic. Kyiv: Publ.House of Academy of Sciences of UkrSSR, 1938. – 266 p.] [in Ukrainian]
- Dubois A. The genus in zoology: a contribution to the theory of evolutionary systematics. – Paris, 1988. – 124 p. – (Mem. Mus. hatl. Nat. hist. – Serie A (Zoologie), Tome 140).
- Grishchenko V. Checklist of the Birds of Ukraine // Berkut. – 2004. – Volume 13, Issue 2. – P. 142–154.
- Handbook of the Birds of the World. Barn-owls to Hummingbirds / Eds. J. del Hoyo, A. Elliott & J. Sargatal. – Barcelona : Lynx Edicions, 1999. – Vol. 5. – 760 p.
- Heinzel H., Fitter R., Parslow J. Pareys Vogelbuch : alle Vögel Europas, Nordafrikas und des Mittleren Ostens. – Hamburg, Berlin : Parey, 1977. – 334 s.
- Kovalik P., Pačenovský S., Čapek M., Topercer Já. Slovenské mená vtákov sveta. – Bratislava, 2010. – 396 s.
- Mielczarek P., Cichocki W. Polskie nazewnictwo ptaków świata // Notatki ornitologiczne. – 1999. – T. 40, Z. Sp. – 264 s.
- Mullarney K., Svensson L., Zetterström D., Grant P. J. The most complete field guide to the birds of Britain and Europe. – London : HarperCollinsPublisher, 2001. – 400 p.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. Avifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. – Wrocław : PTPP «pro Natura», 2003 a. – T. 1. – 1–440 s.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. Avifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. – Wrocław : PTPP «pro Natura», 2003 b. – T. 2. – 441–870 s.
- www.circassianworld.com/RU/Derluguian.html